

Pôvod Nartov

Pred Nartmi žili na Zemi uadmerovia. Boli to obrovskí ľudia a domy si nestavali, boli by pre nich primalé. Navyše sa protivili Bohu. Vraveli si: „Načo by nám boli domy? Museli by sme prekračovať prah dverí so sklonenými hlavami, a Boh si bude myslieť, že sa mu klaníme.“

Boh ich preto veľmi rýchlo zničil.

Potom na svet prišli uajugovia – mocní, ale neohrabaní a ohyzdní ľudia. Jeden mohol mať aj sedem hláv a druhý jednu, ale iba jedno oko. Žili v horách, v lesoch a v jaskyniach.

Keď sa zjavili Narti, pustili sa s uajugmi do boja a vyhubili ich.

No odkiaľ sa Narti zjavili, to okrem Boha nikto nevie, iba v starých bájach sa vraví, že prišli z morského dna.

Tri nartské rody tvorili ľud Nartov: Boratovci, Achsartagovci a Alagovci. Boratovci boli bohatí, zámožní, aj šťastením priala. Achsartagovci mali udatných a statočných mužov. A Alagovci boli rod bojovníkov.

II

UARCHAG A JEHO SYNOVIA

Narodenie Achsara a Achsartaga

Bolo to dávno, pradávno, keď ešte na Zemi nežilo mnoho Nartov. Ich staršinom bol Uarchag. V jednu noc pred úsvitom, keď kohúty po prvý raz zaspievali, narodil sa mu syn. A v tú istú noc, ešte sa ani ranná hviezda Bonvarnon nevykotúľala na oblohu, rozospievali sa kohúty po druhý raz a Uarchagovi sa narodil druhý syn. A s prvým slnečným lúčom Uarchag spoznal lásku k deťom.

Aby bol život blížencov šťastný, vystrojil bohatú hostinu. Nechýbal na nej nebeský kováč Kurdalagon, ba ani vládca morských hlbín Donbetyr. Družinu ctených Nartov viedol Bora. Kmotrom detí sa stal Kurdalagon, a ten staršieho z chlapcov pomenoval Achsar, čo v nartskej reči značí odvážny, a mladšieho Achsartag – odvážnejší. Napokon Uarchagovi daroval čarovnú píšťalu, ktorú ukul vo svojej nebeskej vyhni. Položili Narti píšťalu na stôl a tá sa znenazdajky sama rozospievala:

Vezmi čašu rongu, plná je! Vypi čašu rongu na zdravie!

Sedem dní a nocí trvala hostina. Stoly sa pod hojnosťou lámali. Rong sa lial prúdom. Po hostine vysadol Kurdalagon do sedla ohnivej búrky a vzniesol sa do nebies. Donbetyr sa zmenil na ohnivú rybu, šibol chvostom a zmizol v mori. A udatní Narti odtiahli na bojové výpravy.

Meč Narta Achsara

Achsar a Achsartag boli bratia. Raz si zaumienili, že pôjdu na celý rok na výpravu. Keď došli na rázcestie troch ciest, povedali si: „Pôjdeme po dvoch cestách, každý iným smerom. A pri návrate sa zídeme na tretej ceste. Kto príde skôr, nech pozrie na znak a čaká na druhého.“

A bratia sa pobrali, každý svojou cestou. Čas rýchlo preletel a rok sa minul. Keď sa Achsartag vrátil a pozrel na znak, uvidel, že je do polovice čiernou plesňou pokrytý, nuž sa

preľakol, či je brat živý a zdravý. Zaraz sa pustil cváľať tou cestou, po ktorej Achsar odišiel. Dlhو cváľal cez lesy, stepi i vrchy, až sa zvečeralo a Achsartag pocítil únavu. Pricváľal k Čiernej rokline, aby tam prenocoval. Ľahol si na lesnú polianku a zaspal. Prisnil sa mu sen a v tom sne jeho brata Achsara zajali. Achsartag vyskočil na rovné nohy, spánku bol koniec. Pobral sa ďalej. Cváľal celý deň, až pricváľal k Bielej rokline. Tu si ľahol na lesnú polianku a zaspal. A zase sa mu prisnil ten istý sen. Achsartag vyskočil a šiel ďalej. Celý deň až do večera cváľal a napokon pricváľal k Čerenej rokline. Bol taký ukonaný a lačný, že sa mu ani spať nežiadalo, nuž sa vybral do lesa, dúfal, že natrafi na nejakú divinu. Takto chodil sem a tam, až sa ocitol na brehu jazera. Pri jazere stál šiator, z ktorého čochvíľa zablikalo svetielko. Achsartag si pomyslel: „Ak sa môjmu bratovi naozaj niečo prihodilo, tak dozaista tu na tomto mieste, nie je to obyčajné miesto.“ Podišiel bližšie k šiatru a čo nevidí: železná brána sa sama otvára, aj zatvára. Keď bola otvorená, zo šiatra bolo vidieť svetlo svietiť.

Len čo sa brána otvorila, Achsartag vytiahol kušu a streľil rovno do svetla šíp. Vzápätí sa odtiaľ ozval taký krik, až sa stromy v lese poohýňali a vysoké vlny celé jazero na súš vyšplechli, aj spiace vtáky a zvieratá sa naľakali a narážajúc jedno do druhého sa hnali do húštin. Hneď nato sa všetko utišilo, jazero sa opäť naplnilo vodou, stromy sa vzpriamili, vtáky a divá zver sa opatrne vracali na svoje miesta. Vtom sa začalo brieždiť. Sotva svitlo, Achsartag uvidel starenu, na jedno oko bola slepá a do druhého sa jej zabodol šíp, čo vystrelil. Stená, skuhrá od bolesti, a keď Achsartag pristúpil bližšie, uvidel v jej ruke bratovu vreckovku.

„Povedz, kto si a odkiaľ máš vreckovku môjho brata?“ spýtal sa.

„Ach, junák, nepoznám ťa, ale ak vravíš, že je Achsar tvoj brat, tak vedz, že si aj mojím bratom. Pochádzam z nartského rodu. Prednedávnom bol Achsar u mňa, ale teraz ho zajali Bycenovci. Tu položil svoju vreckovku a kázal mi, aby som na ňu pozerala. ‚Sestra moja,‘ riekol, ‚nespusti oka z tejto